

НИКОЛА РОДИЋ
(Београд)

О ПРЕИМЕНОВАЊУ НАСЕЉА У КНЕЖЕВИНИ И КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ ДО 1903. ГОДИНЕ

Аутор у свом раду прати појаву преименовања неких насеља у периоду од првих преименовања која су извршена 1859, па до краја владавине Обреновића 1903. године. У том периоду многа насељена места, вароши и села, променила су свој првобитни назив и добила нови, најчешће према личним именима владара и њиховог ближег окружења.

Промене назива места, преименовања, нису ретка појава, како у дијахронији тако и у синхронији. Познато је из ближе и даље историје да је преименовање настајало најчешће као појава смене неке власти, после освајања одређених територија, мењањем етничке структуре одређених места, друштвеног система и сл. На овим просторима још су свежа преименовања типа *Бечкерек – Пејтровград – Зрењанин, Подгорица – Титовград – Подгорица, Беране – Иванград – Беране, Цариброд – Димитровград*, односно *Ужице – Титово Ужице – Ужице* итд., или најновије старо словенско, односно српско име *Фоца* (од старијег *Хоча*, од још старијег *Ходъча вьсь*, од личног имена *Ходъць*, погрешно га доводећи у везу са Турцима, односно са погрешном асоцијацијом да је име турско) у *Србиње* (о овоме посебно в. Лома 1998) и сл., или у Русији, одн. у СССР-у: *Санкт-Петербург – Петроград – Ленинград – Санкт-Петербург, Царичын – Сяалинград – Волгоград*, и сл.

Као што је познато, имена места, топоними, имају, углавном, устаљене форме, које су изменом становништва могле претрпети само лингвистичке адаптације, али не и стварне, потпуне промене, односно преименовања. Тако, на пример, *Naissus* је дало *Ниш, Scupi – Скопје*, одн. *Скопље, Vitua – Будва, Spalatum (Aspalathos) – Spalato – Силић* и сл. Међутим, догађало се, како на овим просторима тако и другде, да се имена места и преименују.

У овоме раду биће речи о преименовањима неких имена места у Кнежевини и Краљевини Србији. Наиме, за време владавине Обреновића највише је таквих преименовања и извршено. Кнез Милош је, на пример, то радио и на своју руку, без неких већих разлога¹, а за њим су се поводиле и локалне власти, тражећи од владара да се дозволи промена имена. Оно што је уочљиво је то да нису мењана страна имена насеља (са малим изузецима), већ најчешће лепа словенски називи места, што ће се видети из даљег излагања.

Када је 1832. године одлучено да се насеље *Пореч* на острву у Дунаву исели, да би се изградило ново на самој обали Дунава, Стефан Стефановић, који је овај посао водио, пише 30. априла 1832. године кнезу Милошу да ово ново насеље нема имена, те каже да „у сдоговору кметова мојих закључили смо посветити насеље наше имену наследственом књазу нашем и прозвати *Милановцем*“ и нада се да ће њиховој жељи бити удовољено, што је 5. маја исте године и учињено, а Милан је као захвалу послао 10.000 гроша да се сиромашним људима за пресељење раздели (Ђорђевић 1926, 160). Тако је у Кнежевини Србији почело давање династичких имена не само новоизграђеним насељима, него су вршена и преименовања старих српских имена места.

Преименовање топонима у Кнежевини Србији узело је маха нарочито за време друге владе кнеза Милоша. Тако је 1859. године неколико места преименовано. Да бих пратио та преименовања и њихово законско озваничење, прегледао сам *Зборник закона и уредаба и уредбених указа изданих у Кнежевини и Краљевини Србији*. У књизи 12. за 1859. годину налазимо неколико указа кнеза Милоша којима се преименују нека места. Тако 3. априла 1859. године на стр. 36 стоји записано: „Желећи сачувати у спомену име блаженопочившега војводе Милана, Ја самъ по предложеню Попечительства Внутренъи Дѣла и сагласно са закљученѣмъ Совѣта одъ 2. тек. мес. № 306. решио: да се варошъ Деспотовица, која є то име, одъ текуће крозь ню реке добила, од сада зове: Горный Милановацъ“.

Решенѣ ово саобштавамъ Попечительству Н. да га зна и по нѣму се управля.

В. № 1540, 3. Априла 1859, у Београду. Милошъ Обреновићъ Пръвый Князь Србскій“.

Дакле, топоним *Десѣйовица* постао је *Горњи Милановац*. Квалификатив *горњи* придодат је овом *Милановцу* да би се направила

¹ Такав је пример преименовања *Безбоге* код Жиче у *Крушевица* (Милићевић 1900, 100–101).

разлика према већ постојећем *Милановцу* на Дунаву, који од тада добија и квалификатив *доњи*. Иначе, *Горњи Милановац* је назван по брату по мајци кнеза Милоша, Милану Обреновићу, а *Доњи* по његовом сину Милану (Милићевић 1876, 348). Хидроним *Десјошковица*, који је дао и име насељу, назван је према средњовековним српским деспотима који су на Руднику имали своје ковнице новца². Неки мисле (нпр. Пешикан 1994, 325; Лома 1998, 100) да је село *Брусница* на реци *Десјошковици* преименовано у *Горњи Милановац*. Међутим, као што се види из Указа Кнеза Милоша, то је насеље *Десјошковица*. О томе имамо и извешће у Србским новинама (бр. 32, 14. марта 1859, 129), где се каже: „У Горњѣмъ Милановцу. 10. марта (...) у 4 сата по подне стиже намъ депеша по нарочитой штафети, којомъ намъ нашъ пређашнѣй обштелюблѣнѣй старешина, а сада начелникъ гл. военогъ штаба г. Младенъ Жуевићъ явля, да є найвиша воля Нѣгове Светлости господара и Кнѣза нашегъ Милоша Обреновића првогъ, да се наша варошъ у напредакъ не зове више 'Деспотовица', но 'Горнѣй Милановацъ'. Сви смо се овой княжеской вољи обрадовали, ерѣ 'Деспотовица' има за садашнѣ време сасвимъ несносанъ значай (...)“. Ту је дописник покушао да оправда промену имена и лингвистичко-историјским разлозима. Да су некада насеља добијала име према реци поред које су грађена, сведочи нам више топонима. Познато је, на пример, више насеља са именом *Бисѣрица*, затим *Сѣуденица* према реци *Сѣуденица*, *Грачаница* према реци *Грачанка*, *Увац* према реци *Увац*, *Рашка* према реци *Рашка*, и сл.

Исте године, 1. августа, Указом кнеза Милоша издатим у Крагујевцу, име варошице *Врбица* преименовано је у *Аранђеловац* (33 12, 62). У Србским новинама, бр. 85, од 21. јула имамо и ранију најаву промене имена ове варошице и објашњење зашто је добила име *Аранђеловац*. Тамо се, на стр. 344, о боравку кнеза Милоша у Крагујевцу каже, између осталог, да је 15. јула био у варошици Врбици, која се за прве његове владе почела оснивати. Кнез је житељима Врбице обећао да ће им о свом трошку изградити цркву „која ће славити св. Аранђела; па сѣ тога є и наредіо да се Врбица у будуће зове 'Аранђеловац'“. Тако смо дознали и по коме је ова варошица добила име. У овом случају то није члан владарске куће, већ месни небески патрон.

Према Милићевићу још три топонима су те године преименована на молбу становника или одлуком самог кнеза Милоша, и то *Гургусовац* у *Књажевац*, *Палеж* у *Обреновац* и *Свине* (*Свиње*) у *Петроввац*. Милићевић (1876, 841) каже да је кнез Милош, пролазећи 17. ја-

² В. Енциклопедија Југославије 3, 1984, с. *Десјошковица*.

нуара на повратку из Влашке за Београд кроз овај крај наредио да се запали Кула Гургусовачка а саму варош назове „Кнежевац, место додашњег имена њезиног“.³ Званични Указ о овом преименовању нисам нашао у Зборнику закона за 1859. годину. Међутим, у Србским новинама постоји више података о томе. Дописник Србских новина Вељко Јаковљевић депешом је јавио: „Изъ Гургусовца, 17 Јануара (у 5 сатїй и 25 минута по подне). Князь Милошъ дође у Гургусовацъ. Варошъ доби име 'Княжевацъ'“ (бр. 8, 20. јануара 1859, 29). У истом броју имамо и следећи извештај: „Изъ Княжевца, 19 Јануара (у 9 сатїй и 30 мин. пре подне). Са највећимъ одушевлѣнїемъ овде є народъ преключе у подне дочекао Нѣгову Светлостъ господара и Княза нашегъ Милоша. Князь – задовољанъ дочекомъ – заповеди да се сруши кула, у којој се држаше заточеници и која є вароши овој на срамоту была. Народъ то єдва дочекавши, запали кулу одма. Нѣгова Светлостъ дала є вароши нашој ново име. Гургусовацъ се садъ зове 'Кнѣжевацъ'“. Још на једном месту се у Србским новинама помиње промена имена ове вароши. Тамо се говори о кнежевом повратку у Србију, те се каже: „Ево насъ данасъ, 17. Јануара, у Гургусовцу – не, у Княжевцу! Княжева є воля да се не зове више Гургусовацъ, него Княжевацъ“ (стр. 31).

Милићевић исто тако каже (стр. 406) да је 1859. године *Палеж* преименован у *Обреновац* на молбу његових становника, али Указ о томе у Зборнику закона не постоји. Исто тако нисам нашао ни у Србским новинама ишта што би упућивало на промену имена те године. Име *Палеж* спомиње се у њима на више места, а последњи пут се помиње 21. новембра 1859. године поред имена неких личности за које се каже да су из *Палежа*, нпр. Вук Видонић, трговац из Палежа, Радован Кузмановић из Палежа, Јеврем Здравковић, члан примирителног суда из Палежа (стр. 64). *Обреновац* је добио име по Обрену Обреновићу, очуху Милоша Обреновића. Истина, Б. Перуничих (1973, 738) доноси Указ Милоша Обреновића у којем се каже, између осталог, следеће: „На Молбу Палежана нашао сам се побуђеним решити да се варош Палеж одсад зове Обреновац“. Указ носи бр. В. № 53371 од 7. децембра 1859. године. У фусноти Перуничих даје следећи извор: АС–МУД–П–ХІV–34–1859. Не знамо због чега овај Указ није обнародован у Зборнику закона или у Србским новинама.

Према Милићевићу (стр. 1067) некадашње *Свине* (*Свиње*) преименовао је Кнез Милош 1859. године у *Петровац* (данас *Петровац*

³ Иначе, Милићевић свуда пише Кнежевац (што одговара духу српског језика), а као званични назив наводи Књажевац.

на *Млави*). Исто тако за преименовање овог места не постоји објављени Указ. О преименовању овога места нема помена ни у Србским новинама за 1859. годину. Као и *Палеж*, тако се и *Свине* (*Свиње*) помиње неколико пута у Србским новинама, а последњи пут се помиње Среја Стокић, грнчар „изъ Свинѣ“ (Србске новине, бр. 110, 19. септембра 1859, насловна страна, односно 505). Не знамо засигурно ни по коме Петру је *Свине* (*Свиње*) преименовано у *Петровац*. Неки кажу да је *Петровац* добио име по Милошовом саветнику Милутину Ери Петровићу, а брату Хајдук Вељка Петровића (Лутовац, 1954, 66). Ако је име добило по њему, онда није изведено од целог презимена, већ од основе његове. Да је изведено од презимена, било би *Петровићево*.

Ако је и било неког разлога за преименовање *Свине/Свиње* због могуће идентификације са апелативом *свиња* (мада би се могло пре повезати са именом биљке *свиб*, *свибовина* > **Свибње*), то не можемо рећи и за топониме *Палеж*, те за *Гургусовац*, који немају неку лошу конотацију, већ су саграђени у духу језика. Топоним *Гургусовац* је био мрзак кнезу Милошу због Гургусовачке куле, у којој су Турци држали многе затворенике (Милићевић 1876, 843). Понајмање је било разлога за промену имена *Десиојовица* у *Горњи Милановац*, ако ни због чега другог, онда због једночланог његовог назива.

Тако је средином 19. века у Србији, напореда са изградњом државе, почело и преименовање неких топонима, најчешће према личностима из кнежевог породичног окружења.

После кнеза Милоша ту традицију преименовања имена места наставио је и кнез Милан, касније краљ Милан. Тако имамо његову одлуку од 23. јула 1879, а на предлог министра Унутрашњих дела, „Да се село, Бок’ у срезу Пчињском, округа Врањског, од сада зове ’Александровац’ по изјављеној жељи становника истога села“ (33 35, 65). Дакле, село *Бок* (бок, ’страна брда’) преименовано је у *Александровац* према престолонаследнику Александру. Према њему преименована су касније и многа друга места, што ће се видети из даљег излагања. Друго по хронологији преименовање за Миланове владавине било је 31. јануара 1881. године, када је *Ново Село*, срез лепенички, округ крагујевачки, преименовано и истовремено проглашено варошицом под новим именом *Најшалинци* (33 36, 209), и то према женском личном имену Наталија, супрузи краља Милана.

У Краљевини Србији прво преименовање, чини ми се, извршено је 11. априла 1882. године, када је *Карановац* преименован у *Краљево*, а цела општина у *Ойшићина краљевска*, а срез у *Краљевски* (33 37,

65).⁴ Исте године преименовано је неколико места. Тако се 16. јуна село *Војник* у деспотовачком срезу, округа ћупријског, преименује краљевом одлуком, а по жељи његових становника, у *Десџоџовац* (33 37, 101). У додатку исте књиге стоји да се село *Десџоџовац* проглашава варошицом (стр. 322). Станоје М. Мијатовић (1930, 203) село *Војник* идентификује на основу предања локалног становништва са селом *Војинци*, које се помиње у повељи цара Лазара манастиру Раваници (Миклошич, 197). Међутим, *Војинци* нису никако могли дати облик *Војник*. Облик *Војинци* је изведен од антропонима *Војин*. Неколико дана касније, 19. јуна, варошица *Кожејин*, у округу крушевачком, преименована је у *Александровац* (33 37, 118), а 8. јула село *Горња Крушевица*, срез завишки, округ пожаревачки, проглашава се варошицом и „по изјављеној жељи његових становника, од сада зове *Кучево*“ (33 37, 198), док се 6. новембра село *Бикојинац* преименује у *Браничево* (33 38, 167).

Према увиду у Зборник закона преименовања се настављају и касније, али у нешто мањем броју. Тако године 1884, 19. јула, село *Везулин-Ћифлик*, у срезу лужничком, округа пиротског преименовано је у *Александровац* (33 40, 473), а 17. децембра 1886. године село *Влашки До*, срез рамски, округ пожаревачки, преименује се у *Царевац* (33 42, 321). Ово би била сва преименовања за Миланове владавине (до његове абдикације 22. фебруара 1889), за која налазимо значајне податке о њиховим преименовањима у Зборнику закона.

И за владе краља Александра I Обреновића пракса преименовања насеља је настављена. Тако у име краља Александра I његови намесници врше прво преименовање 15. јуна 1889. године. Наиме, тада су били на прослави 500. годишњице Косовске битке у Крушевцу и донели су Указ, који је објављен у Српским новинама (год. LVI, бр. 132, стр. 1), а који, између осталог, гласи: „да се варошица Шопић, у округу београдском, по изјављеној жељи њених становника, од сада зове 'Лазаревац'. 15. јуна 1889 год., у Крушевцу, Јов. Ристић, с.р., К. С. Протић, с.р., Ј. Бели-Марковић, с.р.“. С обзиром на велики историјски јубилеј, можемо претпоставити да је варошица *Шопић* преименована у *Лазаревац* у спомен на цара Лазара, а не по кафани „Кнез Лазар“, ни по Лазаревој суботи, месној слави, како се може прочитати код Петра Ж. Петровића (1949, 174–175). Следећег дана, 16. јуна, обнародован је Указ „да се место на Расини, где се подиже барутана,

⁴ *Краљево* је 1949. године преименовано у *Рањковићево*, у ери преименовања одређених места у тадашњој ФНРЈ према водећим револуционарима и руководиоцима: *Плоче – Кардељево* и сл., да би касније било враћено поново на *Краљево*.

од сада зове 'Обилићево'". Место издања Указа је Обилићево и Београд (33, 45, 258).

Од тада, па до преврата краља Александра 1903. године извршено је више преименовања у различитим временским интервалима. Тако је 20. маја 1890. године извршено друго преименовање. Тада село *Муселин*, у срезу посаво-тамнавском, округа шабачког мења назив у *Јевремовац*, како се каже „по изјављеној жељи његових становника“ (33 46, 616). Име је месту дато по Јеврему Обреновићу, прадеди краља Александра.

Следеће преименовање било је 1. марта 1893. године, када се село *Прово* (Прхово) проглашава за варошицу, а по жељи његових становника преименује у *Александровац* (33 49, 18). Исте године, 31. августа *Нови Хан* у срезу заглавском, округ тимочки, мења назив у *Краљево Село*. Интересантно је да је та одлука донета у Краљевом Селу (33 49, 428). Вероватно је краљ тих дана боравио у Крајини. Иначе, ово место је и касније још два пута преименовано. Први пут је то било 1939. године, када постаје *Андрејевац*, према принцу Андреји, сину Александра Карађорђевића (Станојевић 1940, 445), а други пут 1945. године. Колико ми је познато, то је прво преименовање неког места у Србији после Другог светског рата, како се види из Закона о променама назива варошице *Андрејевац* у *Минићево*. Трагајући за тим ко је био тај Минић, установио сам да се ради о Милуну Минићу, брату од стрица Милоша Минића, судији Окружног суда уочи рата у Андрејевцу, који је погинуо 1942. године. Тај назив остао је до данас у употреби. Године 1895, 12. јула, село *Турчин*, у срезу лепеничком, округа крагујевачког, добија ново име *Горња Байочина*. Данас се поново зове *Турчин* (Симоновић 1985, 54).

Према прегледаним књигама Закона и уредаба преименовања нису забележена до 1899. године. Наиме, те је године преименовано више места. Тако је Указом од 10. јануара преименовано *Пејрово Село*, у срезу кључком, округа крајинског, у *Краљевац* (33 54, 71–72). Симоновић (1985, 47–48) каже да је село основано 1852. и да се звало *Ново Село*. После преврата 1903. године оно је поново преименовано указом Петра Карађорђевића од 18. октобра 1903. године у *Пејрово Село* (33 58, 849). Указ је донет у Нишу.

⁵ Симоновић се погрешно позива на Ј. Јовановића, *Пусића Река*, Лесковачки зборник XVII, 1977, без стране, што је и иначе карактеристично за њега.

⁶ Закон је донет 20. августа, а потписао га је др Сениша Станковић, председник Народне скупштине Србије (Сл. гласник бр. 26 од 28. VIII 1945, 387).

⁷ Код Симоновића погрешно 10. октобра.

Указом од 25. јануара 1899. године (33 54, 172) два су села преименована, и то *Бљувановац*, у срезу неготинском, округа крајинског, преименовано је у *Вељково* (вероватно по Хајдук Вељку Петровићу), и село *Србовлах*, истог среза и округа, у *Србово*, а 31. јануара *Мокрање*, срез брзопаланачки, округ крајински, постаје *Миланово* (33 54, 210). Старо име овом месту поново је враћено по доласку династије Карађорђевића на власт, односно 1. децембра 1903. године (33 58, 895). И у месецу фебруару исте године имамо три преименовања. Тако је 2. фебруара село *Короглаш*, срез неготински, округ крајински, преименовано у *Милошево*, а 25. фебруара село *Бордељ*, срез кључки, округ крајински, преименује се у *Љубичевац*, а село *Брлог*, истог среза и округа у *Милушиновац*, те село *Џецеревац*, истог среза и округа, постаје *Давидовац* (33 54, 334–335). Занимљиво је приметити да су у јануару и фебруару 1899. године осам села у источној Србији, односно Крајини, променила своја имена, која су становници или власт сматрали неприкладнима, у прикладнија, тј. по личним именима, којима данас можемо или не можемо одредити носиоца, а једно је од двочланог имена, које је можда одражавало двоетничност његових становника, у једно етничко име (*Србовлах* : *Србово*). Године 1899. још су два имена места променила своје називе. Тако је 12. јула село *Церница*, општина турековачка, срез лесковачки, округ врањски, преименовано у *Миланово*, а 23. децембра село *Магудица*, срез хомољски, округ пожаревачки мења име у *Милановац* (33 54, 579, 799). Следеће године, 17. марта 1900, решено је да се село *Коњско* у срезу пчињском, округа врањског, преименује „по жељи његових становника“ у *Миланово* (33 55, 199). Ова три преименовања извршена су према краљу Милану. Исте године, 2. октобра село *Злокућане* у срезу лужничком, округа пиротског, добија, опет „по израженој жељи његових становника“, ново име *Драгинац*, 24. октобра село *Велики Бошњак* у срезу посаво-тамнавском, округа подринског, преименовано је у *Драгиње*, а општина у „општина Драгињска“ (33 55, 383), а 24. новембра решено је да села *Пуљак*, *Волујак*, са махалом *Дубницом*, која су припадала општини опарићкој, среза левачког, образују једно село под именом *Драгово* и остају у истој општини, а Указом од 18. децембра *Драгово* постаје самостална општина под називом „Драговска општина“. Сва ова преименовања извршена су према имену краљице Драге.

Године 1901. имамо само два преименовања. Тако се 30. марта село *Домуз-Појок*, општина багрданска, срез белички, округ моравски преименује у *Милошево* (33 56, 94; исте године, 25. октобра, постаје самостална општина), а 25. августа сељани села *Валакоња*, сре-

за бољевачког, округа тимочког, који су насељени у местима на салашима око реке Тимока, траже да се одвоје од села *Валакоња* и на својим имањима у месту званом *Црвени брег* образују за себе село под називом *Савинац* и остану у саставу општине валокоњске (33 56, 547). Два преименовања извршена су и 1902. године. Прво, 30. априла, место *Варош* код цркве јаребичке испод „Кулине“, у атару села Јаребица, среза јадранског, округа подринског, проглашава се за варошицу под називом *Драгинац*, с тим да остаје у атару општине јаребичке (33 57, 167). Друго, 10. децембра, *Врањска Бања* преименована је у *Бања Краљице Драге* (33 57, 568).

То би, према подацима које налазимо у Зборницима закона и уредаба (а за нека места и према Српским новинама) била сва преименовања која су тамо регистрована. Касније је та пракса настављена и у Краљевини Србији под Карађорђевићима, али ми смо се ипак ограничили на период до 1903. године, односно на владавину Обреновића.

Каква је творбена структура ових преименовања? Налазимо неколико типова образовања. Најчешћи је онај у чијој је основи лично мушко име + посесивни наставак *-ов/-ев, -ин* + наставак *-ац*, којим се, поред осталог, образују и топоними. На тај начин су образовани *Милан+ов+ац, Аранђел+ов+ац, Петр+ов+ац, Обрен+ов+ац, Александар+ов+ац, Сав+ин+ац* итд. Такав тип топонима познат је из раније фазе образовања топонима на *-џџь*, добијен сингуларизацијом плуралског облика на *-џи*, и он је најзаступљенији (укупно 13 топонима). Други тип је онај који је по образовању исти првом, али му је у основи апелатив – титула. Он је заступљен свега четири пута: *Књаж+ев+ац, Десџош+ов+ац, Цар+ев+ац, Краљ+ев+ац*. Трећи тип је образован од мушког личног имена, односно његовог посесивног лика у средњем роду на *-ово/-ево*. Таква образовања су: *Милан+ово, Милош+ево, Вељк+ово*, и она су врло стара. По овом типу иде и образовање по патрониму: *Обилић+ево*. У једном топониму имамо образовање и по етничком имену: *Срб+ово*. У оваквим случајевима увек се подразумева изостављен апелатив *село, месџо*. Овамо спада и образовање топонима у чијој је основи титула, нпр. *Краљ+ево*, односно двочлани тип: *Краљево Село*. Исто тако су образовани и топоними у чијој је основи име области: *Бранич+ево, Куч+ево*. Аналогијом према образовањима од мушких личних имена заступљена су образовања и од женских личних имена. Најчешће је од основе имена *Драга*, према краљици *Драги*. Тако имамо три топонима *Драг+ин+ац*, један *Драг+ово* и један *Драг+иње* (који је образован или старим наставком **-уње*, или сложеним наставцима *-ин+је*, аналошки према *Љубиње*).

Образовања топонима од женских антропонима су новијег датума. Зато имамо и неуједначеност у образовању. Топоним *Драгово* образован је тако као да му је у основи мушко, а не женско име. Слично је образован и топоним *Љубич+ев+ац* од имена *Љубица*, према кнегињи Љубици. (Раније је образован и топоним *Љубичево* код Пожаревца, где су била имања кнегиње Љубице, па аналогно према њему је изведен и *Љубичевац*.) Ова два типа потпуно одударају од правила творбе посесива од женских личних имена, јер би требало да гласе *Љубичинац*, односно *Љубичино*. Топоним *Найџалинци* изведен је од основе женског имена *Найџалија*, односно његовог посесива после испадања сугласника *ј* и извршене контракције: *Найџалијин – Найџалин + ци* (аналогски према *Госпођинци*). Сва ова имена остала су, углавном без измена, и до данас. Некима је током година и са променама династије, односно друштвеног устројства вршена промена (нпр. *Нови Хан – Краљево Село – Андрејевац – Минићево*), некима је враћано име после другог преименовања (*Карановац – Краљево – Ранковићево – Краљево*), и сл.

Као што се види из изложеног, права преименовања су почела 1859. године, када је према званичним подацима узетим из Закона и уредаба, односно из Србских новина, преименовано три топонима, и два за која се то наводи у литератури (Милићевић 1876). Следеће преименовање је извршено тек 1879. године. Међутим, К. Јовановић (1872, 87–88) наводи више места која су до тада променила име. Поред наведених (*Аранђеловац, Горњи Милановац, Књажевац, Обреновац, Пејровац*), он наводи још и ова, а за која нисмо нашли званичне податке о преименовању. То су *Грачац* раније *Курилово* (срез карановачки), *Љубичевац* раније *Бушинци* (округ крагујевачки), *Мијаиловац* раније *Коњска* (срез подунавски, Смедерево), *Паланка* раније *Хасан-џашина Паланка* (данас Смедеревска Паланка), *Причиновић њосавски* раније *Оџино село* (срез посавско-тамнавски) и *Цмиљевац* раније *Трћи* (срез моравички). У Кнежевини Србији имамо званично још само два преименовања, и то 1879. и 1881. године. После проглашења Краљевине Србије преименовања су вршена највише 1882 (пет) и 1899. године (једанаест), те 1900. и 1901 (по четири).

Поставља се, међутим, начелно питање да ли треба уопште вршити преименовања. Са лингвистичке тачке гледишта сматрам да ни у ком случају не би требало да се преименовања врше, поготову не треба преименовати она имена која имају неку традицију и која су направљена у духу језика, односно која одговарају језичком систему дате територије, без обзира на то да ли су адаптирана или именована од оних становника који су ту територију и настањивали. Имена са

пејоративном конотацијом у основи могли бисмо преименовати, као нпр. *Бљувановац*, *Брлог*, *Свиње*, односно она која у српском језику потичу из турског периода, нпр. *Везулин–Ћифлик* и сл., али не и она која одговарају топономастичком систему српског језика и која имају неку традицију. Милићевић је о преименовању *Гургусовца* у *Књажевац* лепо рекао: „Поред свега што појимамо гнушање старог Кнеза на црну 'Гургусовачку Кулу', опет жалимо што је старо име овога места замењено новим. Места, као и славни људи, само могу губити променом имена, а добити не могу готово никад“ (Кнежевина Србија, 843). Са овом Милићевићевом констатацијом можемо се у потпуности сложити. У оно време је томе требало стати на пут. Са данашње дистанце ова имена су потпуно укореењена у топономастички систем и у њих не би требало дирати, како сматра и Митар Пешикан у свом Правопису (325).

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Ђорђевић (1926): Тих. Р. Ђорђевић, *Аривска грађа за насеља у Србији у време прве владе кнеза Милоша (1815–1839)*, СЕЗБ XXXVII/22, Београд 1926.
- 33: *Зборникъ закона' и уредба' и уредбены' указа' изданы' у Княжесѣтѣву Срѣби, касније Зборник закона и уредаба у Кнежевини (Краљевини) Србији.*
- Јовановић (1872): Коста Јовановић, *Речник свију вароши, варошица, села и засеока у Србији*, Београд 1872, 87–88.
- Лома (1998): Александар Лома, *Ђавоље кумѣтво*, Братство II, Друштво „Свети Сава“, Београд 1998, 91–106 (посебно 101–105).
- Лутовац (1954): Милисав Лутовац, *Слив Млаве*, САН, Зборник радова, књ. ХLI, Географски институт, књ. 9, Београд 1954.
- Мијатовић (1930): Станоје М. Мијатовић, *Ресава*, СЕЗБ XLVI/26, Београд 1930.
- Миклошич: *Monimenta serbica, Spectantia historiam Serbiae Bosnae Ragusii*, edidit Fr. Miklosich, Wien 1858 (репринт Graz 1964), CLXXXVI/197.
- Милићевић (1876): Милан Ђ. Милићевић, *Кнежевина Србија*, Београд 1876.
- Милићевић (1900): Милан Ђ. Милићевић, *Кнез Милош у ѣричама*, Београд 1900.
- Б. Перуничкић (1973): Бранко Перуничкић, *Град Ваљево и његово ујравно ѣодручје 1815–1915*, Београд 1973, 738.
- П. Ж. Петровић (1949): Петар Ж. Петровић, *Шумадијска Колубара*, СЕЗБ LIX/31, Београд 1949, 174–5.
- Пешикан (1994): Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мате Пижурца, *Правоиис срѣскога језика*, Матица српска, Нови Сад 1994.
- Симоновић (1985): Ђорђе Р. Симоновић, *О именима неких насеља у Србији, Полиѣиички и друшѣивени асѣекѣи (ѣериод од 1830 до 1941 године)*, Гласник Етнографског музеја, књ. 49, Београд 1985, 41–60.
- Србске новине (Српске новине): Г. XXVI, Београд 1859; Г. LVI, Београд 1889.
- Станојевић (1940): Маринко Станојевић, *Тимок*, СЕЗБ LV/29, Београд 1940.